

НИВА

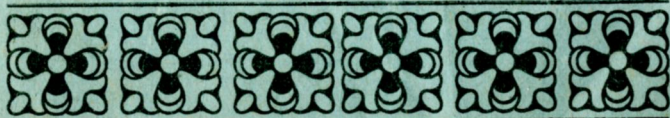
книжочка-читанка для народа,

присвячена науці і розривці укра-
їнських селян.

Зібрав і уложив
СТЕПАН ТАРАСЕВИЧ.

ЛЬВІВ 1918.
НАКЛАДОМ АВТОРА.

З ДРУКАРНІ СТАВРОПИГІЙСЬКОГО ІНСТИТУТА
ПІД УПРАВОЮ Ю. СИДОРАКА.

ЛНБ ім. В. Стефаника

00333577 (S)

гон 10/3

НИВА

книжочка-читанка для народа

присвячена науці і розривці укра-
їнських селян.

Зібрав і уложив
СТЕПАН ТАРАСЕВИЧ.

ЛЬВІВ 1918.

НАКЛАДОМ АВТОРА.

ДРУКАРНІ СТАВРОПИГІЙСЬКОГО ІНСТИТУТА
ПІД УПРАВОЮ Ю. СИДОРАКА.

2. 10
криве

И664.596
2кр

ЛНБ ім. В. СТЕФАНІКА
АН УКРАЇНИ

I. 189582

Україні.

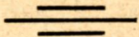
Із душі цілої, із всего серденька
Люблю тебе, рідна Україно ненько.
Люблю і вас ниви буйні, колосисті,
І степи як море синє, розложисті.

Люблю і садочки вишневі цвітучі,
І ріки могутні та бистротекучі:
І ті стародавні високі могили,
Що прадідів кости собою покрили.

Люблю й ті високі, піднебесні гори,
І гаї зелені і ліси і бори,
Люблю й соловейка що в гаю співає,
Що радощі сїє тугу розганяє.

Але над все люблю я мій нарід рідний,
Хоч він у неволі, хоч він такий бідний.
Люблю тебе щиро, люблю до загину,
Моя Україно, ненечко єдина.

Марко Л.

Як виглядає українське. а як польське і московське село.

Українське село зараз на перший погляд можна відрізнити від польського чи московського. Оно все розкинене на краєвидно гарнім місци, звичайно над потоком рікою чи іншою якоюсь водою. Хати так і сховані серед зелених садків, та плеканих цвітників. Польский ні московський селянин не має сеї любови до цвіту та деревини. Зосібна Москаль прямо ненавидить деревини. Не-обгороджені хати, так і стоять одна коло другої рядами здовж болотяної вулиці І вже ту бачимо виспість Українця над его сусідами. Українець бажає гарного — він замаює своє село деревиною, завітчує цвітами. Так само українська хата, хоч як она нераз бідна, все таки культурнійша чим польська або московська Українська хата все з верху гарно пошита, чистенько вибілена, господарські будинки добре розміщені. Хати українських сіл ніколи не стоять так густо, як у польських або московських селах. Се й гарнійше й здоровше й безпечнійше від огню. Українська хата все переділена сіньми наскрізь на дві половини. Хиба у найбільшійших хатах є лиш одна комната по одній стороні сінний. Московська „ізва“ має часто лиш присінок, деколиж є просто з надвору вхід у світлицю. Визначає ся українська хата чисто-

тою куди більшою чим та, що є у хаті польського мужика. А з кацапською ізбою то вже ніякого порівняння нема. Там любенько живуть разом з людьми телята й поросята, цілі хмари всілякого овладу, блощиць то що, погань скрізь страшна! Тому то Українці так не люблять Москалів в своїм селі, тому то все й всюда Москалі живуть на Україні в окремих селах чи присілках, ніколи майже поруч з Українцями.

Народна ноша та звичаї і обряди у Українців, Поляків і Москалів.

Так як українське село і українська хата куди гарнійші і культурнійші як польські і московські, так само українська народна ноша та українські звичаї та обряди куди гарнійші і цікавійші від польської та московської ноші та обрядів.

Українська народна ноша не є ані така ярка як польська ноша, ані так безцвітна як московська. Краски в неї дібрані так гарно що диво. Вистарчить подивити ся на опинки чи киптарі наших Гуцулок, на чудові, старосвітські жупани і пояси наших міщан, на прегарні вишивки на сорочках і платках по всій Україні! Які они гарні! Як зручно дібрані краски! Хоч кожда з тих красок сама по собі ярка, то разом зібрані творять они дуже гарну цілість. Треба великого мистця, щоби потрафив так орудувати барвами, як орудує ними ніким в сім невчений український народ. Подивіть ся! Така проста полотнянка наших Розточан чи Поліщуків, така безцвітна лемківська чуга, така

сіра свитка Підгірян, як гарно вони відбивають від московських рубашок та сарафанів. Одним словом наша народна ноша прегарна, не дивно і дуже похвально, що наш народ так міцно її держить ся.

І українські звичаї і обряди дуже гарні і багаті, так що з поміж наших сусідів хибань тільки Білорусини можуть з нами на тім поли рівняти ся. Народні звичаї у Поляків та Москалів і скількистю і змістом без порівняння біднійші від наших.

Наші народні звичаї заслуговують задля своєї красоти й глибокого значіння на те щоби, переходували ся як найдовше, деякі повинніби вийти навіть в моду між інтелігенцію і оживити її товариське жите. Зате багато всіляких забобонів повинно безумовно щезнути, передусього всі ті забобони, що відносять ся до ріжних недуг.

Ціле жите українського народа, хоч як бідне і злиденне, є повне всіляких звичаїв та обрядів. Є такі обряди при родинях і похоронах, найгарнійшіж при весілю. Цілий рік в українськiм селі се низка свят, з якими звязана безліч обрядів, звичаїв та вірувань. Ось подивім ся на чудовий обряд святого чи щедрого вечера, або як то кажуть богату і голодну кутю, на звичаї під Андрія, Катерину, під Новий Рік, на веснянки й гагілки, на гарні обряди на Юра, на Русалчин Великдень, під Купала, на наші обрядові свята! Деж у світі найдемо такі гарні старі звичаї як у нас на Україні?! У Поляків, з осібнаж у Білорусинів дещо ще лишило ся подібного як у нас. У Москалів нема нічого такого, вони не розуміють ні одного з наших старих звичаїв. У них є одна „Масляніца“ та декілька інших миршавеньких останків давних звичаїв. Та вони цілком бідні і відмінні від наших.

Українець в родиннім і товариськім житю.

Душа Українця куди инша чим душа Поляка або й Москаля, а інакший погляд на світ, витворює теж инший спосіб життя. Українець поважний і статочний, Москаль рівнодушний та меткий, Поляк пристрастний і рухливий. Українець виглядає при Москалю чи Полякови неповоротний, за теж у него думка глибша, погляд на жите ширший. Українець бачить у кождім иншій чоловіці собі рівного, тому він є споконвіку за правом народу-люду, Москаль є приклонником необмеженого панованя одного чоловіка над усіми иншими, а Поляк хоче панованя невеликого числа людей-панів — над простим народом

Бачимо се передовсім в родині. Українська родина все мала: батько й мати та діти. У Поляків часто мешкає разом і дальша родина, у Москалів майже все. І лад є, бо господар має ту велику власть, з осібнаж необмежену в московській родині, де мусять його всі безоглядно слухати. Жінка у Поляків має дуже невелике значіне дома, у Москалів се прямо невільниця чоловіка. Натомість у нас становище жінки куди висше, вона „держить три вугли хати, чоловік лиш оден“. Український батько виділює свої діти зараз як тільки підростуть, у Москалів ні — там все остаєть ся разом. В українській родині бачимо найбільше свободолобности й людяности. Не все таке буває корисне, та є безсумнівним знаком вищої культури

Так само свободолобні є Українці в товариських справах. Усі українські товариства і спілки основані на рівности всіх учасників. І в Москалів

є такі спілки-артілі, та там все оден є горою
й бере найбільші бариші. Відношення до інших
людей у Українців є все важливе й чемне. Най-
гарнійше се бачимо у нашого простолюдина-селя-
нина, там де він не зіпсований міськими впливами.
Він гостинний, уважливий для чужого, в розмові
здержливий, віддає всякому що йому належить ся.
Дуже багато мігби навчитись від українського
мужика наш український інтелігент, що перей-
маєть ся або пересадно чемними польськими, або
необузданими московськими товариськими формами.

Народні приповідки.

Голос народа, голос Бога.

Без Бога, анї до порога.

Лихо сушить, а розкіш пушить.

Добра слава в кутку сидить, а недобра пля-
[хом біжить.

Не журись, а за діло берись!

Бога взивай, а рук прикладай!

За письменного трох неписьменних дають,
[тай то не беруть

Привикай до ощадности з молоду, не будеш
[знати на старість голоду.

Де розумний тихо, дурний садить лихо.

Не відкотить ся яблуко далеко від яблуні,
а хоч і відкотить ся то хвостиком до неї
[звернеть ся.

Задумав ти за много, то не буде нічого

Як тривога то до Бога, а по трівожі забув
[о Бозі.

Добре тому в дорозі хто сидить на возі.

На того вина, кого дома нема.

Для прошеного гостя багато треба, а неспо-
[діваний гість, що не подав то зість.

Учи ся сину азбуки, прийде сам хліб у руки.

Не збирай синові худоби, збирай ему розум.

Time is money!

„Тайм іс менні“ — час то гроші! — так каже стара і дуже практична англійська приповідка. А она так правдива так важна, що не лиш такі практичні люди як Англіїці та Американці, але й Німці та й багато людей інших народностей виписують її собі на дверях і стінах великими буквами, раз для того, щоби її все мати перед очима, другий раз, щоби остерегти людей, що приходять до бюр і канцелярій щоби не забирали багато дорогого часу, не зачинали всего розповідати „з кінця“, а коротко та ясно сказали чого хотять, та скоро полагоджували свою справу. Варто, щоби й наші люди винисували собі ту приповідку, а бодай щоби на ню памятали.

Ледви чи єсть де другий нарід в Європі, котрий би так мало числив ся з часом, так мало знав его велику вартість і вагу, як наш український нарід. — „Не маю часу“ — уміє кождий з нас сказати, то правда, але з словами „не маю часу“ на устах, крутить ся і вертить ся, а робота як стояла неторкана так і стоїть. Досить лиш придивити ся на селі, як балакає через пліт сусідка

з сусідкою: „Ах кумцю-любцю, так не маю часу, що аж страх!“ — Каже одна до другої, а тимчасом перебалакають одну, бай другу годину. Або то може рідко у нас трапляється, що господар в сам найгорячіший час наложить люльку, та йде до коршми „побалакати“. Яка то шкода, що у нас по селах нема на церковних вежах або на громадських будинках вежових годинників, так як се є на Чехах та в Німеччині, котрі би пригадували людям, як скоро час минає. А не одну церковнашу, особливо муровану мігби украшувати такий годинник.

Все в свій час, в свою пору. Нічого не відкладати. До всего виглядіти як найліпший та найвідповідніший час і зараз користати з него. Се дуже важна річ, особливо в господарстві і у всяких підприємствах. В догіднім часі можна дуже багато заробити, а противно, коли той догідний час мине, можна не лише утратити добрий заробок, але й загалом понести шкоду.

Весь час треба собі так розділити, щоби на все его стало і того поділу точно держати ся. Добрий поділ часу запровадить в цілім господарстві чи там підприємстві, словом в цілім життю добрий лад і порядок, а через то причинить ся не лиш до тим більшого успіху всеї праці, але й до піддержання здоровля.

Соняшний годинник.

Соняшний годинник єсть то приряд до міреня часу. Знали его вже старинні Єгиптяне. Штаба уміщена під острим кутом на мурі зверненім до

полудня. Кидає на сей мур під освітленем сонця тінь. Хвиля в котрій та тінь єсть найкоротша єсть правдивим соняшним полуднем.

В щоденнім житю уживаємо пересічного, соняшного часу, який ріжнить ся від правдивого, соняшного часу. Низше подана табеля виказує о скілько пересічний час наших годинників ріжнить ся від правдивого соняшного часу. Щоби одержати час середно європейський який тепер у нас обов'язує, та який від дня 1. січня 1907 р. запроваджено у Львові та після якого курсують же-лізницї треба окрім сего у Львові додати ріжницю 36 мінут 8 секунд, а в повітах на захід від Львова дещо менше як 36 мінут 8 сек., а на всхід від Львова дещо більше як 36 мін. 8 сек.

Поправка соняшного годинника:

Місяць	д н я					
	1		10		20	
	мін.	сек.	мін.	сек.	мін.	сек.
Січень . . .	+ 3	32	+ 7	23	- 11	5
Лютий . . .	+ 13	44	+ 14	25	+ 13	58
Марець . . .	+ 12	37	+ 10	33	+ 7	45
Цвітень . . .	+ 4	6	+ 1	28	+ 1	0
Май	- 2	55	- 3	48	- 3	42
Червень . . .	- 2	29	- 0	56	+ 1	10
Липень . . .	+ 3	28	+ 5	11	+ 6	5
Серпень . . .	+ 6	9	+ 5	15	+ 3	22
Вересень . . .	0	4	- 2	54	- 6	25
Жовтень . . .	- 10	10	- 12	50	- 15	3
Падоліст . . .	- 16	19	- 16	2	- 14	23
Грудень . . .	- 11	2	- 7	18	- 2	30

Леонід Глібів.

Снігур та синичка.

Снігур, в гаю гуляючи, синичку кохав
І скачучи на дубочку любенько співав;
„Биструшечко, вертушечко, синичко моя!
Чом не скачеш ти до мене, як до тебе я?“
Усміхнула ся синичка і хвостиком верть:
„Нагадав хтось тобі лихо, як тій козі смерть!..
Нам з тобою снігурику, під спігом не жить,—
Буде мене в чужім краю, ясне сонце грить.
Минуло ся тее літо, настала зима;
Сидить снігур на дубочку, синички нема.
В гаю вітер повіває і снігом снує,
Снігур сидить на дубочку і плете своє:
„Биструшечко, вертушечко, синичко моя!
Чи згадуєш ти про мене, як про тебе я?“
Підморгують вражі галки: „От так, перетак!
Розійшло ся коханечко, той — в ріпу, той
[в мак“...

Обізвалась у ліщині старая сова
„А щож, каже на сім світі усяке бува“

* * *

Довело ся й мені бачить, не в однім дворі
От такіі точнісенько сидять снігурі.

Скільки лісів на світі та яка з них користь.

Загально відома се річ, як великим добродійством для всіх, головнож для хліборобів, являють ся ліси. Не тільки для того, що звідси маємо

дрова, печі топити та хати будувати. Ізза чогось багато важнішого. Треба знати, що ліс перш усього лагодить спеку в літі, а в зимі в лісі мороз все лекший як у чистім поли — отже одним словом ліс не допускає ані до завеликого горяча, ані до завеликого холоду. Ліс притягає все до себе вогкість, там найдовше лежить сніг, там земля по дощи найдовше остає вогка. Томуто в лісових околицях все більше дощу і сей дощ правильніший паде як у безлісних околицях. В лісових сторонах і жерела не висихають а бють постійно і обильно, а річки і ріки все мають доволі води. Ліси задержують на собі вітри, а в горах на схилах гір держуть землю коріннями дерев в купі, та не допускають, щоби її підмивала вода, та щоби она зісувала ся в долину.

Тому то ліси мають величезну вагу для добра землі й народа. Вони доконче потрібні щоби удержати родючість землі, щоби земля не перемінилася в ялову пустару, не придатну для нікого. Дуже багато лиха накоїло ся вже в краях де винищено ліси. Підсонє заострило ся, збільшилася спека в літі, а мороз в зимі, дощі спали рідші та нагальніші, жерела та криниці повисихали, річки і ріки обміліли, родючі ниви порили балки водорії, в горах дикі потоки — бистриці нищать все, на долах повені рік руйнують що весни людську працю.

На жаль в нинішних часах людська рука кермована захланністю і жадобою гроша, що раз то більше винищує ліси. А нищене се відбуває ся в застрашаючий спосіб; і наколи так дальше піде, то недалекий вже час, коли на світі остануть лишень марні нащадки і останки давних ве-

литів — дубров, борів ітд. Особливо в нашім краю нищать безпощадно велитеньскі обшари лісів, з чого користає одначе не наш край, не наші люде а заграниця.

Та мимо варварського нищення лісів, — їх під нинішну пору є ще доволі багато, та пожаданим булоби, щоби бодай сесї останки могли бути збережені для нас і наших наслідників. Ліси які ще в нинішних часах вкривають земську кулю, — не є всюди рівномірно розложені. В одній часті світа, чи там державі є їх більше у другій менше. Найновійші обчислення під тим зглядом подають ось які (можливо найточнійші цифри).

Під сей час ліси на цілій поверхні земської кулі займають коло 1500 міліонів гектарів, се є майже одну четвертину земської суші. З того загального числа на Канаду (в півн Америці) припадає 320 міліонів гектарів і таким чином Канада займає перше місце в світовому, лісовому багатстві. В Європі ліси вкривають 300 міліонів гектарів. З того загального числа припадає на:

Росію і Україну . . .	210	міліонів гектарів.
Швецію і Норвегію. . .	20	” ”
Австро-Угорщину . . .	16	” ”
Німеччину	14	” ”
Францію	10	” ”

Найменше лісів має Еспаня і Португалія, а там і Італія. На Україні лісів небогато — багато вже їх винищено. ледви дещо понад одну сему пайку простору України, вони вкривають, тимчасом у Німеччині їх більше четвертої пайки, в Австрії третя пайка. Для того повинні ми Укра-

Інді о скільки се в нашій змозі шанувати ліси, та дбати про се щоби їх не нищено.

В Азії найбільше лісів має Індія і Японія. Ліси першої займають 50 мільонів гектарів, — а другої — 23 мільйони гектарів простору.

Лісний воздух.

В горячу пору року є ліс найліпшим і найздоровішим місцем побуту для осіб вразливих (нервових), слабовитих і реконвалесцентів (тих, що приходять до здоровля). Але й здорові, повнокровні люди знайдуть тут відсвіжене і прохолоду. Просто спасенно ділає темна зелень ліса на напружені, слабі і хорі очі. В лісі має велике значіне пароване великих мас води з листя і уміркована вогкість воздуха. Після наукових дослідів випаровує один дуб з 700.000 листя в часі свого животіна т. є. від 18 мая до 25 жовтня 120.000 кг. води, себто в 24 годинах великанську масу води до 750 літрів. Всі дерева, корчі, мохи, папороти і т. и. ділають тут як збірники, які віддають воздухови вохкість вищану з землі і дощу. Та вогкість творить добродійну противолежність в противставленю до воздуха на вільних просторах, що висушує при віддиханю слизні болони уст і носа. Ліс охороняє заразом від змінчивих струй воздуха. Ріжницї денної і нічної температури є в лісі менші як на поли. а зміни погоди не так наглі і значні. І як раз та одностайна і більше управильнена теплота має велике значіне для слабих і хоровитих людей навіть в інших порах

року, на що ще мало звертається увага. В осені і зимі, коли панують ostrі вітри, особливо східні, проходи в лісі булиби дуже вказані.

Значіне ліса для здоров'я підносить надзвичайно чистота воздуха, свободного від диму, і сажі, випарів і всяких шкідливих газів затроюючих воздух міст. Численне галузе і листе ділає тут як фільтри задержуючі порошок і бактерії. Порох занесений з гостинців і доріг відбивається від листя дерев і корчів, а в самім лісі не може утворити ся ніякий порошок, бо вітри тут слабі, а земля вкрита вогкою, збитою верствою листя, моху і т. и. Якже цінний такий воздух свободний від пороху і бактерій, багатий в озон, газ який є потрібний для нашого здоров'я, а особливо для людей хорих на груди і горло. Мільйони листя втворюють під впливом світла сонця великі скількості газу тзв. кисня так потрібного для людей при віддиханю. зуживаючи шкідливий для нас угляний квас. Так часто примінює ся в лічництві кисень, а тимчасом сама природа подає нам той чудесний лік змішаний з ріжними етеричними олійками, такий воздух дає нам нагоду і змогу глубше віддихати, груди розширюють ся, житеві сили кріпшають, повинні ми для того уживати побуту в лісі.

Винищуванє лісів на культурні ціли.

Щоби зробити папір таним, та щоби в сей спосіб поширити часописи серед найширших верств народа придумано фабрикацію паперу з дерева.

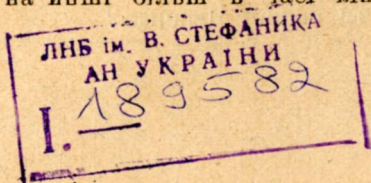
Зі взгляду однаковож на се, що зі зростом культури у всіх народів світа, видаване часописий прибрало величезні розміри, а що за тим іде збільшило ся дуже запотребоване паперу, та тим самим дерева на его виріб, фабрикація деревного паперу потягнула за собою страшне винищуване лісів.

Ще давнійше бо кілька літ тому в американських часописах появилась була може троха передвчасна, та не менше сумна ворожба, що надходить час, коли перестануть виходити не лишень дневники, але й інші видання і книжки, бо.... не стане паперу на їх друковане. А не стане паперу тому бо зникають ліси, по причині страшного нищення їх для фабрикації паперу*).

На фабрикацію паперу призначеного до друку зужитковувано до часу вибуху світової війни се є до 1914 р. рік річно одинацять міліонів кубічних метрів дерева. Се дерево вирубували в лісах Злучених Держав північної Америки і в Канаді. На одній фабриці працювала ціла армія дроворубів, яка зрубувала для сеї фабрики вісімдесять тисяч штук дерев в протягу десяти годин.

Одна велика щоденна часопись в Нью-Йорку, яка щоденно виходить в 800 тисяч примірників, видала раз спеціальне число о 24 сторінках. Для виробу паперу, зужитого на видруковане сього

*) Теперішній брак паперу, в часі війни повстав в часті по причині браку матеріалу до его фабрикації, але головно заля браку робочих рук до фабрикації паперу, та для того що фабрики паперу переіменовано на інші більш в часі війни потрібні фабрики.

числа, треба було зрубати аж 9979 дерев, з яких кожде було на 20 метрів високе.

Недовго перед війною оснувалось було товариство для охорони лісів, які ростуть на півночі держави Нью Йорк. Бо — як висловив ся президент сеї держави — як що дальше так безпощадно будуть винищувати ліси, то до 20 років на цілій поверхні Злучених Держав не останеть ся ані одно дерево.

Так отже в парі з поступом культури, безвпинним крокам ступає також і варварське винищуване лісів, з яких дерево чейже придатне не лишень до виробу самого паперу.

Яким кроком піде се винищуване лісів по скінченню світової війни можемо сподівати ся

Гумор і забава

Краєвий промисл.

— Мамусю, та ви нездалі гриби збираєте, отроїте ся!

— Та хтоби то їв, та се до міста на продаж.

В школі підчас візитації.

Інспектор до учительки: Ви пані не умієте ставити питань до дітей. Питане треба так сформувавти, щоби дитина відповіла як раз на то, о що вам ходить. Ось приміром, маєте тут в буквари слово: „лавка“ — о се слово питаю... Де ти сидиш Чеверда?

Ученик: В школі.

Інспектор: Гм, але в чім ти сидиш?

Ученик: В маминій кацабайці, бо кожух тато взяли до ліса.

Інспектор: Але на чім ти сидиш?

Слідує точнісінька відповідь, як раз на питанє.

* * *

Агент: Ще перед пів роком доставила наша фабрика вам машину до молоченя і чому ви єї вкінці не сплатите?

Господар: Таж ви казали, що она сама виплатить ся.

* * *

Перед купелею.

— Дивно! Ти ще брудніший, ніж я...

— Щож тут дивного? Аджеж я старший.

* * *

Куме, люди говорять, що наш дідич вже покійний.

Кум: Одні говорять, що покійний, а другі що ще жие, але я правду сказати не вірю ані одним ані другим.

* * *

Син промарнував гроші і телеграфує батькови. Присилайте гроші, іспит здав!

Батько прочитав телеграму і відповідає.

Гроший не шлю, бо телеграми не дістав.

Страшна сила комах.

Сила комах у порівнянню до сили чоловіка є слабою, прямо ніякою; коли одначе прирівнаємо силу комах до їх природної величини, то вона являєть ся справді страшною і неймовірною.

Ось примір: блоха, звичайна собі наша „чорнушка“, яка має усього на всього аж два міліметри довжини, робить скоки на метер, а то й більші. Наколиб так чоловік, відповідно до своєї величини, мав мязи так пригожі до скаканя як блоха, то він робив би скоки на 160 до 200 метрів; а лев, при тих самих условинах, за одним скоком повинен би робити принайменше один кілометр дороги.

Ще більша перевага сили комах виявляєть ся при розслідах сили їх голосових мязий.

Голос великого зеленого коника (пільного коника) можна чути ночью у віддаленю около одного кілометра. Наколиб голос чоловіка, який важить стільки, що 6.000 таких же коників, відповідав його тягареві, то голос сей можна б чути у віддаленю більше чим 6.000 кілометрів, себто він доносив би ся з Парижа до Царгорода, а навіть в глибину Малої Азії; його було б чути не лишень в Москві, але і в Ташкенті. В додатку такий голос чоловіка був би до сього степеня сильний, що наколиб чоловік від нехочу, чи з необережності — чихнув у своїй хаті, то був би погребаний під її звалищами.

Багато гусільниць має такі сильні щоки, що жартом здають за день скількість листя у двое більшу від тягару власного тіла. На основі сього обчислення — звичайний собі віл, який би важив

350 кілогр., повинен їсти на добу 640 кілогр. сїна, з додатком 60 кілогр. ще якоїсь иншої поживи.

Та на світі є сотворіня ще більше пажерливі. Так приміром гусенички (личинки) синьої мухи, (мясна муха, плюйка), зїдають за день не в двоє, а 200 разів більше, чим виносить тягар їх власного тіла. Та пажерливість є така страшна, що, як каже славний вчений Лінней, три таких мухи є в спроможї пожерти мертвого коня так швидко, як і лев.

Але і ті обжори є нічим супроти гусїльниці — шовківниці, яка важучи при своїому народженю менше чим одну сотну частину грама, в протягу 30 днів зїдає більше чим одну унцію листя, себто 60.000 разів більше, чим вона сама важила при своїй появі на світ. Наколиб так дитина, що важить в день свого уродження 10 фунтів, була так пожерливою, як та гусїльниця, то вона в тім самім часі зїдалаб поживи на 240 тисяч кілограмів.

Цікаве й те, що ті гусїльниці незвичайно швидко розвивають ся. В 30 днях стають ся вони 9.500 разів тяжші. Наколиб і наші діти росли так швидко, то в тім самім часі вони доросталиб величини кита!

Тоді, як чоловік з великими зусиллями може прожити без їди лишень оден два тижні — то т. зв. муравельний королік без ніякої поживи може прожити 6 місяців і то без шкоди для свого організму. Павук посаджений під скляну покришку, без їди живе 10 місяців, змінявшись дещо у своїй величині, але не втерявши нічого сили; иньший павук, пришпилений до коробки,

живе 4 місяці. Олень рогач (жук-олень, рогач) жив у одного вченого без їди 3 роки, після чого почував ся ще на стільки моторним, що мав силу злетіти. Скорпіон, привезений з Єгипту в Німеччину, не вчислюючи часу подорожи, жив без їди 9 місяців.

Зв'їрята а погода.

Для господаря дуже важна річ вгадати наперед чи буде дощ чи погода, а хоч того і найбільш учені не можуть напевно сказати, то таки господар добре робить, коли по деяких зв'їрятах пізнає, яка буде погода. Деякі зв'їрята відчують дуже скоро всякі зміни у воздуху і показують то по собі. Хробак дожджаник, званий звичайно земляною глистою, коли має бути дощ, вилазить на верх, а по дощі ховає ся знов в землю. Коли по дощі на земли видно над норами того хробака купки грудок, то знак, що буде довша погода, бо він шукаючи вогкості рие ся щораз глубше в землю. Кертиця, що любить дуже ті хробаки, рие за ними, а скоро рие під верхом і викидає на землю, то знак що буде дощ, бо хробаки підлізли вже під верх. Вівці відчүвають дуже скоро надходячу тучу або бурю і стають дуже неспокійні; самиці і ягнята починають дуже блеяти. Коли кітка спить чолом до землі, то знак, що до 24 годин буде певно сніг, дощ або буря. Качки вже на кілька днів перед дощем роблять ся дуже рухливі і квакають часто. Кавки перед вихром і бурею роблять ся дуже неспокійні, зби-

рають-ся гурмами та літають довкола веж або дерев, де гніздять-ся і лиш на котрий час летять в поле, а літаючи роблять багато крику. Коли лилик літає вечером подальше від будинків і високо, то знак, що буде погода. Коли ропухи в погідний день вилазять із хашців та бурянів, де мають холод і вогкість, та лазять по дорогах і стежках, то знак, що буде довга погода. Коли по дощи вечером жуки (хруші з синявими крильцями, що сидять у гною), починають часто літати і голосно брелять, то знак, що буде погода.

Загальні уваги що до стану барометра

1. Яко загальне правило треба прийняти: Гарна погода при високім стані барометра, непогода при низькім.

2. Повільне опадане барометра проповідає сталу непогоду; натомість степеневе підношене ся барометра гарну погоду.

3. Скорє підношуване ся барометра на весну, в осени і зимі означає зимно, мороз і мраку, а знова в літі короткотрєвалу погоду. Наглий упадок барометра заповідає вітри і бурі.

4. Скорє підношене ся барометра підчас морозу на пр. 5—10 мм. промовляє за снігом, противно скорє опадане барометра за відміною.

5. Низький стан барометра при полудневім вітрі промавляє за дощем і слотою а в зимі за мраковиною і морозом.

6. По сильних вітрах наступає звичайно скорє підношене ся барометра.

7. Часті зміни в стані барометра промовляють за несталою погодою.

8. Наколи вже в часі опадання барометра наступить слота, або в часі підношування ся погода, то звичайно суть короткотривалі зміни.

9. Найвищий стан барометра удержує ся звичайно при всхіднім або північним вітрі, а найнижший при полудневім і західнім.

Кровавий дощ.

Мешканці полудневої Італії, а також і інших країв мали вже кілька разів нагоду видіти тзв. „кровавий дощ“. Останний раз падав такий кровавий дощ в полудневій Італії в 1901 році. В марті того року в білий, ясний день небо засунуло ся нараз червоною хмарою, зробило ся темно як колиби по заході сонця і пустив ся дощ зразу грубшими краплями. Де лиш впала така капля на розпалений камінь, там і зараз висихала лишаючи по собі червону, як би від крові пляму. Одїж на людях, що ходили в тім дощи вкрила ся так само червоними плямами. Страх пішов по людях, бо всі були того переконання, що то кровавий дощ, що то якась видима божя кара. Найбільший переполох взяв ся людей в місті Неаполі. По всіх церквах стали бити в дзвони, люди цілими товпами стали збігати ся до церков та молити ся, а священники не могли собі дати ради і не були в силі успокоїти людей. Те саме явище повторило ся і на другий день але вже значно дальше на півночі і засягнуло аж до полудневої

Німеччини. В тім самім часі падав „крававий дощ“ ще далше на півночі і засягнув аж по Львів і Берлін з одної сторони, а по Гамбург з другої. У Львові були ледви лиш сліди того дощу, але в Берліні і Гамбурзі добре було его слідно. В Гамбурзі і его околиці падав дощ і сніг та лишав по собі на дахах і на покладах кораблів велику масу якогось жовтого намулу.

Звідки взяв ся сей крававий дощ? Чи він дійсно „крававий“. Вияснене звідки бере ся той крававий дощ находимо в явищу яке описуємо понизше.

Рівночасно з сим крававим дощем показав ся в марті 1901 р. в полудневій Італії сильний вихор, званий шіроком, котрого осередок був в північній Африці, в полудне того дня дійшов він аж до генуеського заливу. Той вітер ніс зі собою велику масу червоного і жовтого піску: Ся обставина поясняє нам зараз звідки бере ся так званий крававий дощ. Веснянні вітри зривають в західній часті великої пустині Сагари в північній Африці великі маси дуже мілкого піску і найдрібніший порошок з него підносять високо в гору. З того пороку встелює ся у воздух така велика і густа хмара, що затемнює аж сонце і майже робить з дня ніч. Порох той спускає ся опісля сам або з дощем і снігом, а навіть з градом на землю. Скоро вода по такім дощи випарує, то лишаять ся червонові або жовтаві плями якби з крові.

Крававий дощ звісний вже був і давнійше та не маємо про него таких докладних вісток. Найдавнішу докладну вістку про крававий дощ, маємо з 1577 р. який тоді падав в Німеччині коло

міста Емден і в літописях з тих часів згадується, що вся трава на кілька годин ходу далеко була якби на червоно закрашена. Один німецький літописець розповідає що 1075 р. упав був в селі Майнц кровавий град. Тамошний священник назбирав того граду цілу склянку, а коли град stopив ся, то він писав водою з него на папері якби червоним чорнилом.

Треба ще також тут згадати що такий мілкий пісок у воздуху, який закрашує дощ на червоно може походити рівнож з вибуху огнистих гір. Давнішими часами говорено також про сірковий дощ, але то був лиш порошок із соснового цвіту.

Відки походить наша городовина ?

Кожний з нас знає нашу яринну городовину всілякого рода. Смачні се і здорові дари природи, без яких в буденнім нашім житю таки годі булоби і обійти ся. Цікаво отже дізнати ся, що майже всі роди нашої городовини, таки не є нашого походження, а чужоземного. Всі ми до бараболі так привикли, що проживок без неї показавби ся в нинішніх часах неможливим, а справдішній голод запанувавби серед нашого, головню убогого селянства, як що бараболі пересталиби у нас удавати ся. Мимо так широкого, хосенного й необхідного розповсюднення бараболі в Европі — рости́на та не є європейського походження. Перед кількасот роками привезено єї з Америки, де вона й до нині росте в дикім стані.

Редьковця походить з далекого Китаю, жи-

руха в дикому виді росте на острові Кипрі, огірок походить з теплих країв, гарбуз і диня походять з Єгипту, вітчиною фасолі є Східні Індії, сочевиці Кавказ, а гороху надбережні околиці Чорного моря. В Кримі ще й нині стрічається горох в дикім стані. Кукурудза походить з полудневої Америки.

З того короткого опису переконуємо ся, що всі „наші“ городові рослини, не є властиво нашими, а чужоземними.

Відки взяла ся цибуля?

Цибуля, яку ми привикли вважати як всі інші наші городовини, найзвичайнішою „нашою“ городовиною, зайшла до нас як всі інші „наші“ городовини давно-давно і з далека.

Цибуля — се одна із найстарших в світі городовин. Від непам'ятних часів управляли її Єгиптяни, серед яких тішилась вона славою не лишень як городовина, але навіть славою святої рослини: на неї, як нині ми на хрест, кляли ся, божились і присягали. — Її приносили в жертву богам і в дарі помершим. Розкусити цибулю, на яку присягалось, вважалось найбільшим святотатством.

Як не звичайно широко була розповсюдженою цибуля по цілому Єгипті, найліпшим сього доказом може служити напис поміщений на великій піраміді Хеопса, а в якій є згадка і про видатки на цибулю для робітників, що будували ту піраміду. В тій написі говорить ся, що на закупню цибулі і чіснику для робітників видано

1.600 талантів сріблом, себто около 5 мільонів корон на наші гроші!

Цибуля була улюбленою їдою також і у старинних Перзів, де не гордив ньюю не лишень простий нарід, але навіть і володарі. В одній записці головного перського кухаря, яка доховалась до нинішних часів, зазначено, що на королівський стіл виходило день на день по 15 кільоґр. цибулі і по 2 рази стількиж чіснику.

Городовина ся була розповсюджена і серед старинних Греків. Про неї згадує вже давний грецький поет Гомер так в т. зв. Одиссеї, як головню в XI. пісні Іліяди, де золотоволоса Геката, богиня... прилагоджуючи для гостей хліб, мід і вино, ставить на стіл також кошик з підбадьорюючою цибулею Цибуля відгравала чималу ролю в т. зв. „теоксеніях“, себ то торжествах в честь усіх богів, які уладжувано в Дельфах, а представляючих одночасно і пир Аполльона. В часі тих торжеств, хто приносив Пітії (преславній ворожці) найбільшу цибулю, одержав від жреців (поганських священників) в дарунку що небудь з принесеного в дарі на пир Аполльона. А се вважалось найбільшим щастем і почесністю.

У Траків цибуля відгравала важну ролю в весільних обрядах. Атеней розказує, що коли атенський полководець женив ся з дочкою тракійського короля Котіса, то в день вінчання, wraz з іншими подарунками, одержав також лохану снігу, горнець сочевиці і бочку цибулі.

До Італії зевезли цибулю перші переселенці— Греки. Переказ говорить, що коли ті переселенці хотіли у перве вийти на італійський беріг, то італійські тубильці не хотіли їх пустити на сушу

і згодились на їх поселене лишень під умовиною, що пришельці запрягнуть ся, що жити муть з ними в згоді до сеї пори, поки ногами ходити муть по їх землі і носити голови „на плечах“. Грецькі пришельці насипавши заздалегідь в ходаки привезеної собою землі і сховавши під одіне на плечах „головки“ цибулі, побожились, але висівши на сушу висипали з ходаків ту землю і викинули цибулю, напали на корінних жителів, вигнали їх з вітчизни і заволоділи їх землею.

Від Римлян перейшла цибуля і до старинних Германів (нинішних Німців), які її признавали як средство, підбадьоруюче духа і бодрість. Її цвітами прикрашували визначивших ся в бою героїв, а часто-густо в „Едді“ порівнуємо з нею і самих героїв. Воєнне значіне цибулі збереглося опісля у Германів аж до кінця XVI століття, коли в тій цілі, щоб визвати противника до боротьби, доволі причіпити до свого шолома цвіт цибулі.

В кінці — у старинних Саксів при помочи сеї городовини виражувалось згоду або незгоду женихови, що приходив сватати ся. Коли його приймали бураками, то був се знак, що він їм не вгодний; коли подавали - кисіль (жур), то се значило, що його приймають як гарного приятеля; а коли подали ячницю з цибулею, то тим чином висловлювали свою згоду і давали надію на певну женитьбу.

Хиба й не додавати, яким незвичайним при-
смаком для наших жидів являє ся цибуля, яка
й становить одно з найголовніших їх средств
поживи. Проживаючи в Єгипті, хоча й в страш-

ній неволі, — вони нерado його покидали під проводом Мойсея, виходячи до обіцяної землі, бо жаль їм було присмаку — цибулі, якої не надіялись застати у новій своїй вітчизні.

Як пізнати характер курця?

Курці повинні стерегти ся. В нинішніх часах загального поступу, не тільки з ліній руки відчитеть ся характер і будуччину чоловіка. У Франції повегала нова наука, котрої прихильники твердять, що потрафлять оцінювати з всякою певністю характер чоловіка із способу, в який він держить при куреню цигаро або папіроса. Чи мають слухність, о тім можуть легко переконати ся самі курці, скоро порівнають свій спосіб держання цигара з властивостями свого характеру.

Після думки згаданих дослідників держане цигаро вільно межи вказуючим і третім пальцем означає схлонність до балакливости, підчас коли легко, трохи скісно нахилене цигаро, держане великим пальцем і вказуючим, зраджує розумного і думаючого чоловіка. Знаменитим балакуном і знатоком людського характеру є той, хто держить цигаро або папіроса між пальцем вказуючим і третім, скорчуючи трохи сей послідний, натомисть держане горизонтально, стиснене межи великим і вказуючим пальцем цигаро означає статочний і рішучий ум. Великим недовірком має бути той, котрого папірос чи цигаро нахилює ся до землі горіючим кінцем; скоро однак цигаро

вистає зпоміж заокруглених пальців, великого і вказуючого, означає нервового курця і холерика, але zarazом і чоловіка чесного на котрого можна числити в найтяжших хвилях. Горе тому, хто держить папіроса скісно за сам кінчик скорченими пальцями, вказуючим і третим! Представники нової штуки вороження приписують йому мстивість і жадобу інтригування. А кождий курець, який держить цигаро відворотно, себто звернене торіючим кінцем до долоні, є мелянхоліком і любить самітність.

Брутальним самолюбом вважають того, котрий держить цигаро огнем до гори пускаючи дим другим під сам ніс; а ощадним батьком родини є той, хто послідний кусень затикає на патичок, аби не ушкодити дорогої цигорниці.

Сумні картини.

Убогії ниви, убогії села

Убогий обшарпаний люд...

Сумні се картини, сумні, не веселі,

Та інших не знайдеш ти тут.

Не став би дивитись, хотівби забути,

Так сили забути нема! —

То ріднії села, то ріднії люде

То наша Вкраїна сама.

Б. Грінченко.

ЗМІСТ.

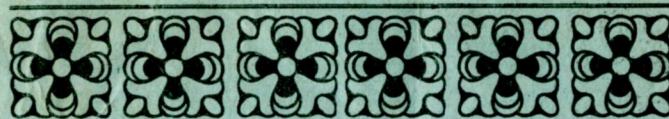
	стор.
Україні	3
Як виглядає українське, а як польське і мо- сковське село	4
Народна ноша та звичаї і обряди у Укра- їнцїв, Поляків і Москалїв	5
Українець в родиннім і товариському житю	7
Народні приповідки	8
Time is money	9
Соняшний годинник	10
Снігур та синичка	12
Скільки лісів на світі та яка з них користь	12
Лісний воздух	15
Винищуванє лісів на культурні ціли	16
Гумор і забава	18
Страшна сила комах	20
Зьвірята а погода	22
Загальні уваги що до стану барометра	23
Кровавий дощ	24
Відки походить наша городовина?	26
Відки взяла ся цибуля?	27
Як пізнати характер курця?	30
Сумні картини	31
Зміст	32

У-189582
200

И 664.596
2пр

5

НИВА

книжочка-читанка для народа,

присвячена науці і розривці українських селян.

Зібрав і уложив
СТЕПАН ТАРАСЕВИЧ.

ЛЬВІВ 1918.
НАКЛАДОМ АВТОРА.
з друкарні СТАВРОПИГІЙСЬКОГО ІНСТИТУТА
під управою Ю. СИДОРАКА.

